

مطالعه‌ی میان‌متنی دیوان حافظ و غزلیات حسین منزوی

رمضان بشاره صیفی

دکترای زبان و ادبیات فارسی، سرپرست کتابخانه مرکزی استان ایلام

چکیده

یکی از استوارترین رویکردهای نقد ادبی معاصر، مطالعه میان‌متنی آثار ادبی است. ارزیابی آفریده‌های ادبی و مقایسه آنها با یکدیگر اغلب به منظور ارزش‌گذاری آثار، تصحیح متون، کشف مشابهت‌های لفظی و مضمونی و شناخت قدرت خلاقیت شاعران و نویسندگان صورت می‌گیرد. در هر دوره از تاریخ ادب فارسی، شاعران و نویسندگانی ظهور کرده‌اند که برای معاصران و آیندگان‌شان سرمشق بوده‌اند؛ شناختن و شناساندن این پیشگامان عرصه‌ی ادب و نشان دادن تأثیرگذاری آنان بر دیگر سخن‌پردازان، موجب آشکارشدن هر چه بیشتر توانایی سخنوری‌شان در قلمرو ادب فارسی است. حافظ به عنوان شاعر زودآشنای قرن هشتم، همواره مورد توجه سخن‌شناسان ادب فارسی بوده است. حسین منزوی نیز از چهره‌های بلا‌منازع غزل معاصر است. هدف از این نوشتار، مطالعه‌ی میان‌متنی غزلیات حسین منزوی و تأثیرپذیری آن از حافظ، شاعر قرن هشتم است؛ بدین منظور در این دو اثر، محورهای همسانی در حوزه‌های: تضمین، شباهت‌های لفظی-معنایی، معنایی-مضمونی و واژگان و ترکیبات بررسی شده است. نتیجه‌ی پژوهش این است که حسین منزوی، در زبان، بیان، تصاویر، ظرایف فنی شعرو... متأثر از حافظ شیرازی بوده است. هرچند رگه‌های ژرفی از سروده‌های حافظ در اشعار وی دیده می‌شود، اما خلاقیت منزوی در این بین نقشی مضاعف دارد، چنان که او را از ورطه تقلید صرف رهانیده است.

واژگان کلیدی: مطالعه‌ی میان‌متنی، محورهای همسانی، دیوان حافظ، غزلیات منزوی